

YAŞLI AYRIMCILIĞININ ÖNLENMESİNDE SOSYAL HİZMET UZMANININ ROLÜ

ROLE OF SOCIAL WORKER IN THE PREVENTION OF AGEISM

Arş. Gör. Serdarhan DURU

Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, e-posta:
duruserdarhan01@gmail.com, Ankara/Türkiye

Arş. Gör. Erdiñç KALAYCI

Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, e-posta:
kalaycierdinc@gmail.com, Ankara/Türkiye

ÖZ

Bireylerin ırk, dil, din, etnik köken ve cinsiyetlerine bağılı olarak haksız bir ayırım yapmak ya da onları birbirinden farklı görmek ayrımcılık olarak tanımlanmaktadır. Yaşlı ayrımcılığı ise bireylerin yaşlarına göre genellemelerden kaynaklanan bir ayrımcılık türüdür. Bu ayrımcılık türü yaşlanma süreci ve dolayısıyla yaşlı bireyleri işe yaramaz olarak tanımlamakta, üretkenlik konusunda yetersiz olarak görmektedir. Yaşlı bireylerin “tecrübe ve bilgelik” gibi olumlu özellikleri önemsenmemekte ve en önemlisi yaşlı bireyler toplum tarafından sosyal dışlanmaya maruz bırakılmaktadır. Temelinde insan hakları ve sosyal adalet bileşenlerinin olduğu sosyal hizmet disiplinde, toplumda bireylere yönelik baskı, önyargı, ayrımcı tutum, ötekileştirme gibi durumlarda sosyal hizmet uzmanının rol ve sorumlulukları önemlidir. Bu çalışmada yaşlı ayrımcılığı kavramı incelenerek bu bağlamda sosyal hizmet uzmanının rol ve sorumlulukları değerlendirilmiştir. Yaşlı ayrımcılığı bağlamında sosyal hizmet alanına katkı sağlayacak bu çalışmanın uygulama sürecinde sosyal hizmet uzmanlarına ve multi-disipliner çalışmalarda profesyonellere rehberlik etmesi bakımından önemli olduğu düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Yaşlı, Yaşlı Ayrımcılığı, Sosyal Hizmet, Roller

ABSTRACT

It is defined as discrimination to make an unfair discrimination or discrimination against each other based on race, language, religion, ethnicity and gender. Ageism is a type of discrimination arising from generalities according to the age of the individual. This type of discrimination describes elders as useless. The elderly are subject to social exclusion by the society. The roles and responsibilities of the social worker are important in the discipline of social work, in the case of oppression, prejudice, discriminatory attitudes, and otherization towards the individual in society. In this study, ageism was examined and the roles and responsibilities of the social worker were evaluated in this context. It is believed that this work, which will contribute to the field of social services in the context of ageism, is important for guiding social workers and multi-disciplinary professionals in the implementation process.

Keywords: Aged, Ageism, Social Work, Roles

1. GİRİŞ

Yaşlanma süreci, doğum ile birlikte başlayıp, büyüme ve gelişme çağından sonra bireyin verimsizlik ve durgunluk dönemine girdiği ve biyolojik yapının ölümüne kadar devam eden bir süreci kapsamaktadır (Koşar 1996: 4). Üretkenlik, yeterlilik, bireysellik ve bağımsızlıkta azalma süreci olarak görülen yaşlılık sürecinde, toplum tarafından yaşlı bireylere ve yaşlılığa kalıp yargılarla ve ayrımcı bir tutum ile bakılmaktadır. Yaşının nasıl davranacağı, duygu durumunun nasıl olacağı artık bireyin yaşına atıfla değişkenlik göstermektedir. Yaşlı ayrımcılığı da ayrımcı eylemlere dönüşebilen inançları (yaşlı insanlar anlayışsız, huysuz, hastalıklıdır vb.) ve tutumları kapsamaktadır (Duncan ve Loretto 2004). Bu süreçte, yaşlı refahı alanında müdahale planı hazırlayan ve mikro, mezzo ve makro düzeyde uygulamalar gerçekleştiren sosyal hizmet disiplinde, özellikle yaşlı ayrımcılığı konusunda çalışmalar yaparken sosyal hizmet uzmanının üstleneceği rol ve sorumlulukların tartışılması önemli görülmektedir.

2. YAŞLI AYRIMCILIĞI

Yaşlı nüfus bir yönüyle içinde yaşamış oldukları toplumu etkilerken toplumun sosyal-kültürel algısı, tutum ve davranışları, yaşlılığın bireyler ve toplum tarafından algılanma biçimi, yaşlılara verilen hizmetlere yansımaktadır (Akgün, Bakar ve Budakoğlu 2004: 108). Toplumda yaşlılar ile ilgili dikkat çeken en önemli sorunlardan biri “yaşlı ayrımcılığı”dır. Bireylerin ve toplumun yaşlılığı algılayışının yanı sıra, toplumun sosyo-kültürel yapısı, tutum ve davranışlardaki farklılıklar yaşlı bireylere sunulan hizmetleri de etkilemekte ve çoğu toplumda “yaşlı ayrımcılığı” olgusu ortaya çıkmaktadır. Toplumdan soyutlanma süreci olarak görülen yaşlılık sürecinde, yaşlı bireylerin toplumdaki konumu ve saygınlığı da değişmektedir (Akdemir ve ark. 2007). Butler (1987: 22), yaşlı ayrımcılığını “sistematik bir kalıplaştırma ve ayrımcılık süreci” olarak tanımlamış, insanların yaşlarından dolayı ırkçılık, cinsiyet ayırımına uğradıklarını belirtmiştir. Bytheway (1995: 14), yaşlılığın yalnızca tutum ve davranışlarda değil, aynı zamanda yaşa dayalı eşitsizlikleri meşrulaştıran ve yaşlı insanların dışlanmasına ve ötekileştirilmesine yol açan bir olgu olduğunu ve yaşlı ayrımcılığının insanların yaşlılık süreci ile algısından kaynaklandığını ileri sürmektedir. Dolayısıyla bunun sonucunda da; yaşlı ayrımcılığının yaşlanma sürecine ilişkin korkuyu güçlendirdiğini ifade etmiştir.

Literatürde yaşlı ayrımcılığı terimi birçok kişi tarafından farklı şekillerde ve boyutlarda tanımlanmasına karşın, günümüzde daha sık Palmore’un yapmış olduğu tanımın kullanıldığı göze çarpmaktadır. Palmore (1999), “yaşlılara yönelik ön yargılı tutum ve davranışlar” olarak ifade ettiği yaşlı ayrımcılığının, cinsiyet ve ırk ayrımcılığından sonra en büyük “ayrımcılık” türü olduğunu belirtmiştir.

Yaşlı bireyler toplum içinde birçok boyutta ayrımcılığa maruz kalmaktadır. Yaşlı bireyler, çalışma yaşamında çeşitli faktörlerden dolayı ayrımcılığa uğrayabilmektedir. Genç bireylerin yaşlı bireylere göre hızlı ve yeterli olması, işverenlerin yaşlı bireyleri tercih etmemesi, genç ve yaşlı bireyler arasındaki ücret farklılıklarından dolayı yaşlı bireyler çalışma yaşamından ayrımcılığa maruz kalmaktadırlar (Duncan ve Loretto 2004).

Değişen toplumda, aile yapıları da değişime uğramış, geniş aile yapısı yerini çekirdek aileye bırakmıştır. Dolayısıyla, bu yapının değişmesi yaşlı bireyleri de doğrudan etkilemiştir. Yaşlı bireylerin gelirinin az olması, çocukları tarafından ekonomik bir yük olarak görülmesi, geliri yeterli olsa bile parasının nasıl kullanılacağına çocuklarının karar vermesi, aile için karar verme sürecinde söz sahibi olamamaları gibi çeşitli sebeplerden dolayı aile hayatında da ayrımcılıkla karşı karşıya kalmaktadırlar (Çoban ve Şirin 2005). Yaşlı bireylerin çoğunun sosyal dışlanmaya uğradıkları ve yalnızlık yaşadıkları belirtilmektedir. Konak ve Çiğdem (2005), yaşlı bireylerini çoğunun tek başına dışarı çıkmaları çocukları veya yakınları tarafından hoş karşılanmadığını ve zamanlarını evde geçirmeleri istendiğini belirtmiştir. Ayrıca yaşlı bireylerin akrabaları tarafından yeterince ziyaret edilmediğini ve yalnızlığa mahkûm edildiğini ifade etmiştir.

Birçok toplumun genelinde, yaşlılar hakkında yürümekte zorlanan, değişime direnen, mutsuz, yalnız ve zayıf sosyal ilişkilere sahip bireyler olarak nitelendirmeler yapıldığı görülmektedir. Yaşlılığın tecrübe ve bilgelik gibi olumlu tarafları genellikle göz ardı edilmekte ve yaşlılık hakkındaki olumsuz tutumlar vurgulanmaktadır. Böylece, yaşlılık ve yaşlı bireylere karşı ön yargılar da artmaktadır (Kalınkara 2011: 8). Yaşlılara yönelik yaşanan ayrımcılık çalışma yaşamında, aile yaşamında, sosyal yaşamda, cinsel yaşamda, sağlık bakım sistemlerinde, fiziksel, zihinsel ve psikolojik değişimlere bağlı olarak karşımıza çıkmaktadır (Vefikuluçay 2008: 12-15). Bugün toplumların birçoğunda yaşlı bireyler ayrımcılığa uğramaktadır. Bu ayrımcılık genel olarak yaşlı bireylere ve yaşlanmaya karşı toplumdaki bireylerin taşıdıkları olumsuz tutumlardan kaynaklanmaktadır (Reed ve ark. 2006). Gelecekte yaşlı nüfus oranının daha da artacağı düşünüldüğünde, toplumun yaşlı bireyleri yük olarak görmeleri ve yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının daha da olumsuz olması kaçınılmaz olacaktır (Aykan ve Wolf 2000).

Bireylerin ölüme karşı bilinmezlikten duydukları korku, medyada gençliğe bedensel güzelliğe ve cinselliğe verilen önem, toplumun ekonomik verimliliğe ve üreticiliğe değer atfetmesi, yaşlı bireylere yönelik yapılan araştırmalarda kurumda kalan bireylerin tercih edilmesi gibi nedenler yaşlı ayrımcılığının gelişmesinde rol oynayan önemli faktörler arasında görülmektedir (Vefikuluçay 2008: 11-12). Yaşlı refahı, sosyal hizmet mesleğinde önemli alanlardan birinin oluşturmaktadır. Sosyal hizmet uzmanları, yaşlı bireylerin yaşam kalitesini sağlamak ve refah seviyesini yükseltmek için koruyucu ve önleyici hizmetler sağlamaktadır. Sosyal hizmet uzmanları, verimli ve etkili hizmetler sunabilmeleri için yaşlı bireylere hizmet sunan kurumlardan sorumludur. Dolayısıyla, sosyal hizmet uzmanları yaşlıları sebebiyle çeşit önyargı ve ayrımcılığa maruz kalan yaşlı bireylere karşı rol ve sorumlulukları bulunmaktadır.

3. YAŞLI REFAHI VE SOSYAL HİZMET UYGULAMALARI

İnsan haklarını temel alan bir meslek elemanı olarak sosyal hizmet uzmanlarının yaşlılığa hazırlanmada yetersizlik, sağlık sorunları, gelire ilgili sorunlar, değişen aile içi ve toplumsal sorunlar, bağımsız yaşamı kolay kılacak hizmet ve yaklaşımlar, saygın yaşam ve saygın ölüm gibi konularda çalıştıkları görülmektedir (Onat 2005: 81). Sosyal hizmet disiplininin tıbbi sosyal hizmet alanında yer alan geriatrik sosyal hizmet uygulamaları gerçekleştiren sosyal hizmet uzmanları, mikro düzeyde yaşlının ve yaşlıya bakım verenin sorun çözme ve başetme kapasitelerini artırmaktadır. Sosyal hizmet uzmanları mezzo düzeyde; yaşlı ve ailesi için kaynakların oluşturulması ve kaynaklarla yaşlı arasında bağlantı kurulması rollerini üstlenirken makro düzeyde; yaşlı refahı alanında sosyal politikaların geliştirilmesi ve uygulanmasına imkân tanınması için çalışırlar (Beers ve Berkow 2000: 31).

Mellor ve Lindeman (1998: 3)'a göre; gerontolojik sosyal hizmet yaşlı bireylerin ve ailelerinin yaşam kalitesinin artırılmasına ve ileri yaşlarda fiziksel, psiko-sosyal, ailesel, kültürel ve toplumsal faktörlerin ortaya çıkarabileceği sorunlarla mücadele sürecine katkıda bulunur. Gerontolojik sosyal hizmet uzmanının gerçekleştirdiği müdahaleler yaşlının kendi kendine karar vermesine yardımcı olmak, yaşlının onurunu güçlendirmek, yaşam kalitesini artırarak yaşam doyumunu artırmak üzerine planlanmaktadır.

Sosyal hizmet, toplumda dışlanmış, dezavantajlı ve güçsüz sayılabilecek bireyler ve gruplarla çalışmayı içerir. Yaşlı ayrımcılığı ise bu dışlanma ve eşitsizliğin en belirgin göstergesidir. Yaşlı ayrımcılığı, büyük ölçüde sosyal sistemler içinde kurumsallaştırılmış yaş ile ilgili önyargılara dayanmaktadır. Yaşlı bireyleri etkileyen eşitsizlikler, yalnızca kronolojik yaşla ilgili değildir, aynı zamanda bireylerin kimliğini oluşturan cinsiyet, etnik köken, sınıf ve engellilik durumları ile de ilgilidir. Maddi kaynaklardaki yetersizlik ve bu kaynakların dağılımdaki dengesizlik ve gelir eşitsizliğine ilişkin sorunlar yaşlıların çoğunun karşılaştıkları sorunlardır. Yine de, ayrımcılığın bir belirleyicisi olarak yaş, bütün yaşlı bireylerin karşılaştığı dışlanmanın en belirgin ve sık rastlanan biçimidir (Fenge 2001). Kurumsal yaşlı ayrımcılığı, hizmet sağlayan kurumların, 65 yaş üzerindeki her bireyin nüfusun geri kalanından daha farklı ve daha düşük düzeyde bir yaşam kalitesini kabul edeceklerine ilişkin bir beklenti ile yönetilmesidir (Clark 2009).

Sağlık ve bakım alanında çalışan uzmanların yaşlı bireylere ayrımcı davranışlarda buldukları yaşlılar tarafından zaman zaman ifade edilmiştir (Fenge 2001). Bu durum kısmen kaynak eksikliğinden kısmen de önceki hizmet modellerinin “norm” haline geldiği, yaşlı ayrımcısı bir tarihsel mirastan kaynaklanmaktadır (Clark 2009). Kurumsal yaşlı ayrımcılığı, bu alanda çalışan uzmanların, yaşlıların bu davranışları hak ettiklerine ilişkin yaygın kanısından kaynaklanabileceği gibi (Fenge 2001), yaşlılıkta görülen sağlık sorunlarının “yaşlılıktan kaynaklanan normal bir durum” olarak tanımlanması ile de ilişkili olabilir (Drennan vd. 2009).

Sosyal hizmet uzmanları, yaşlılık döneminde ortaya çıkan sorunların ve ihtiyaçların belirlenmesi, bireylerin aktif ve sağlıklı yaşlanması amacıyla çağdaş hizmet modellerinin planlanması, sorunlar hakkında yaşlı bireylerin bilgilendirilmesi, çözüm önerilerinin geliştirilmesi ve destek mekanizmasıyla iş birliği içerisinde hareket etmekle yükümlüdür (Danış 2009). Bununla birlikte, Tinker (1994) ayrımcılığın görüldüğü diğer bir alanın da sosyal hizmet alanı olduğunu, sosyal çalışmaların çoğunlukla aile ve çocuk odaklı olduğunu, yaşlıların bu çalışmaların dışında tutulduğunu ifade etmiştir.

Ayrımcılık (cinsel, yaşlı ayrımcılığı, ırkçılık ve sosyal dışlanmanın diğer formlarını) cinsel, fiziksel ya da duygusal istismar, ihmal şekilleri arasında değerlendirilebilir. Sosyal hizmet insanların başarabilecekleri şeylere odaklanır ve sosyal sistem içerisinde ihtiyaçlarını karşılayarak, yaşlıların hakları bağlamında yaşam kalitelerini artırır (IASW – SIGA 2011). Sosyal hizmet işlevleri ve bu işlevlere karşılık gelen roller hem müracaatçı sistemleri hem de meslek elemanları için sorumlulukları ifade etmektedir. Bu işlev ve roller, genelci sosyal hizmet uygulama alanlarından biri olan gerontolojik ve geriatrik sosyal hizmet uygulamaları için de geçerlidir (Önal Dölek 2013: 285).

4. SOSYAL HİZMET UZMANININ ROL ve SORUMLULUKLARI

Sheafor ve Horejsi (2003) bir mesleğe sahip her insandan bir grup etkinlikler gerçekleştirmesinin beklendiğini belirtmektedir. Benzer bir şekilde sosyal hizmet uzmanı rolündeki bir kişinin uygulama sürecini dikkatli bir şekilde analiz etmesi, en etkili müdahale tekniklerini uygulaması beklenmektedir. Kişilerin mesleğin gerçekleştirmesinin kişisel ve duygusal bir yanı olsa da bunun yanında bir sosyal hizmet uzmanının neleri yapıp neleri yapmayacağına ilişkin mesleki sınırlar ve standartlar var olmaktadır. Bu bağlamda sosyal hizmet uzmanlarının birbiriyle bağlantılı on temel rolü bulunmaktadır.

- **Bağlantı kurucu** olarak sosyal hizmet uzmanı: Mevcut olan programlar ve hizmetler hakkında bilgi sahibi olmalı, her bireyin güç ve sınırlarına dair değerlendirmeleri gözden geçirmeli ve kaynaklara ulaşım konusunu iyi kavramalıdır.
- **Savunucu** olarak sosyal hizmet uzmanı: Savunuculuk sosyal hizmet uzmanının temel rollerinden biri olup sosyal hizmet uzmanının çalıştığı yerde gerçekleştirmesi gerektiği bir eylemdir.
- **Öğretici** olarak sosyal hizmet uzmanı: Gerekse ihtiyaç duyulan insani hizmetlerin varlığı, kalitesi ve sosyal politika ve programların müracaatçıların ihtiyaçları için yeterli olması adına toplumu eğiten etkinliklerle mücadele etmeye hazırlıklı olmalıdır.
- **Danışman/klinisyen** olarak sosyal hizmet uzmanı: Müracaatçılarına kanıta dayalı değerlendirmeleri uygulama ve bireylere, ailelere ya da küçük gruplar, yaşamlarındaki sorunlar ile başa çıkmak için yardımcı olacak müdahaleler yapmaktadır.
- **Vaka yöneticisi** olarak sosyal hizmet uzmanı: İhtiyaç duyulan hizmetin tipini tanımlamakta ve ilerleyen süreçte müracaatçının başka sistemlerden faydalanması için aracı olmaktadır.
- **İş yükü yöneticisi** olarak sosyal hizmet uzmanı: Eş zamanlı olarak müracaatçılar tarafından ihtiyaç duyulan hizmeti sağlamak ve işverenleri olan kurumların isteklerine cevap vermek zorundadırlar.
- **Personel gelişimine katkı rolü ile** sosyal hizmet uzmanı: Çalışanların her türlü gelişimine (eğitim, uyum, yönetici ile iletişim gibi konularda) katkıda bulunmaktadır.
- **Yönetici** rolünde sosyal hizmet uzmanı: Yönetimin her türlü kademesinde bulunmakta, kurumun menfaatleri doğrultusunda politika geliştirme ve faaliyetlerde bulunma sorumlulukları bulunmaktadır.
- **Sosyal değişim ajanı** olarak sosyal hizmet uzmanı: Toplumla ilgili olan sorunların analizini yapma ve toplumun farkındalığını oluşturma ayrıca sosyal kaynakların harekete geçirilmesini sağlama gibi rolleri bulunmaktadır.
- **Meslek elemanı** olarak sosyal hizmet uzmanı: İyi bir sosyal hizmet uzmanı aynı zamanda kendini değerlendirmeli ve mesleğin gelişimi ve güçlenmesi için sorumluluk almalıdır (Sheafor ve Horejsi 2003; Duyan 2010).

Yaşlının sorunlarının belirlenmesiyle birlikte yaşlının sosyal işlevselliğini artırmayı ve toplum kaynaklarıyla bağlantı kurmasını kolaylaştırmayı kapsayan vaka yönetimi işlevi ile etik konular, yönergeler, kültürel etkenler ve yaşlı ve ailesinin hakları konusunda bilgi sahibi olması konusunda yardımcı olma noktasında savunuculuk işlevi önem kazanmaktadır. Yaşlının sağlık ve sosyal hizmetlerden faydalanması konusunda bilgi vermek ve bürokratik sistemin işleyişi hakkında yönlendirerek karşılaşılan güçlüklerle başetme sürecinde yardımcı olmaktır (Önal Dölek 2013: 294). Ayrıca sosyal hizmet uzmanı kaynak yönetimi işlevinde sosyal hizmet uzmanı yaşlı bireyin kullanmadığı kaynaklara ulaşmasını, kullandığı kaynakların geliştirilmesini sağlar (Önal Dölek 2013: 286) ve disiplinler arası çalışan bir ekibin üyesi olarak, teşhis – inceleme, vaka yönetimi, bireysel danışmanlık, grup çalışması, liyazon ve savunuculuk rollerini üstlenmektedir (Mellor ve Lindeman 1998: 3-4).

5. TARTIŞMA ve SONUÇ

Sosyal hizmet, adaletsizliğe meydan okumak ve karşı koymak için bir kararlılığa sahiptir. Ancak, tabulaşmış sosyal tutumlar ve sosyal hizmet uzmanlarının doğrudan etkileyemeyeceği toplumsal politikalardan kaynaklanan baskılar yaşlı bireyleri etkilemektedir (Lymbery 2005: 27-33). Nüfusun yaşlanmasının altında yatan karmaşık dinamiklere rağmen, demografik verilerin politika söyleminde kullanılması yaşlı ayrımcılığına yol açabilir ve yanıltıcı olabilir. Sosyal hizmet uzmanları, yaşlı ayrımcılığı yapan insanlara karşı insanların sosyal çevrelerinde yaşlıların nasıl yaşlandığına dair elde edilmiş bilgilerini kullanarak mücadele edebilirler (Crampton 2011). Bu noktada sosyal hizmet uzmanlarının mikro ve mezzo düzeyde gerçekleştirdiği bireylerle ve gruplarla sosyal hizmet uygulamalarının yanı sıra makro düzeyde politikaların oluşturulması ve toplumsal bilincin geliştirilmesi için yapıcı adımların atılması eğitim, medya ve sağlık alanlarında yaşlı yakınlarının ve kamu personelinin farkındalık kazanması önemli görülmektedir.

Ülkemizde yaşlı refahı alanında hizmet sunan sosyal hizmet kurum-kuruluşlarının işleyiş ve esaslarının belirtildiği “Yaşlı Hizmet Merkezlerinde Sunulacak Gündüzlü Bakım ile Evde Bakım Hizmetleri Hakkında Yönetmelik” (2008: Sayı 26960) ve “Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri

Yönetmeliği” (2001: Sayı 24325) incelendiğinde sosyal hizmet uzmanlarının yaşlı refahı alanında üstlendiği rol ve sorumluluklar aşağıda belirtildiği şekliyle ele alınabilir.

Bağlantı kurucu olarak sosyal hizmet uzmanı, yaşlı yakınlarına danışmanlık yaparak yaşlı bireyin yararlanabileceği hizmetlere yönlendirir, evde bakım hizmeti sağlanan yaşlıların en az haftada bir ziyaret edilmesini sağlayarak yaşlı bakım elemanlarının takibini gerçekleştirir, yaşlının ihtiyaçlarının belirlenmesi ve gerektiğinde yeni müdahale planının oluşturulmasını sağlar. **Savunucu** olarak sosyal hizmet uzmanı, hukuki sorunları olan yaşlılara yardımcı olur ve gerektiğinde Genel Müdürlük Hukuk Müşavirliği ile işbirliği yapar. **Danışman/klinisyen** olarak sosyal hizmet uzmanı, yaşlı bireye ilişkin psiko-sosyal programlar hazırlayarak uygular ve müdahale sürecini değerlendirir. **Vaka yöneticisi** olarak sosyal hizmet uzmanı, gizlilik ilkesi çerçevesinde yaşlı bireyle ilgili kayıtların tutulması, hazırlanması, dosyalanması, saklanması ve hizmetin gerektirdiği tüm yazışma ve raporlaştırma işlemlerini gerçekleştirir. **Personel gelişimine katkı rolü ile** sosyal hizmet uzmanı, yaşlı refahı alanında yaşlı, yaşlı yakını, personel ve özel hizmet alımı görevlilerine yönelik eğitim programları düzenler ve programların yürütülmesini sağlar, hizmet içi eğitim programlarının uygulanmasında görev alır. **Yönetici** rolünde sosyal hizmet uzmanı, Genel Müdürlük tarafından geliştirilen standart formları doldurarak sayısal veriler elde eder, aylık ve yıllık mesleki çalışmalarının sonuçlarını değerlendirerek raporlaştırır ve sorumlu amirine sunar. **Sosyal değişim ajanı** olarak sosyal hizmet uzmanı, toplumsal sorumluluk bilinciyle kuruluşu çevreye tanıtarak kuruluşta sunulan hizmetlere toplumun gönüllü katılımını sağlar, toplumu harekete geçirici etkinlikler düzenler, düzenlenen programların yürütülmesi için gönüllü kişi ve kuruluşlar arasında işbirliği sağlayarak işbirliğini artırıcı faaliyetlerde bulunur. **Meslek elemanı** olarak sosyal hizmet uzmanı, yaşlının kuruluşa kabulü ve uyumuna ilişkin mesleki çalışmaları yapar, yaşlıya sunulacak hizmet türünü belirleyen rapor hazırlar. Yaşlı refahı ve kuruluşla ilgili mesleki araştırma ve çalışmalar yapar, Disiplin Kurulu'nun işleyişi için hazırlanması gereken raporları ve mesleki raporları düzenler. Bireylerle sosyal hizmet uygulaması, gruplarla sosyal hizmet uygulaması ve toplumla sosyal hizmet uygulaması yöntemlerini kullanarak yaşlı refahı alanında sorunların çözümüne katkı sağlar.

“Yaşlı Hizmet Merkezlerinde Sunulacak Gündüzlü Bakım ile Evde Bakım Hizmetleri Hakkında Yönetmelik” (2008: Sayı 26960) ve “Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliği” (2001: Sayı 24325) değerlendirildiğinde sosyal hizmet uzmanının yaşlı ayrımcılığına ilişkin doğrudan görev üstlenmediği görülürken; öğretici, bağlantı kurucu, savunucu, danışman, vaka yöneticisi, personel gelişimine katkı rolü, sosyal değişim ajanı ve meslek elemanı rolleriyle yaşlı ayrımcılığının önlenmesinde önemli ölçüde etkide bulunabileceği söylenebilir.

KAYNAKLAR

- Akdemir, N., Çınar, F. & Görgülü, Ü. (2007) Yaşlılığın algılanması ve yaşlı ayrımcılığı. Turkish Journal of Geriatrics, 10(4): 215-222.
- Akgün, S., Bakar, C. & Budakoğlu, I. (2004). Dünyada ve Türkiye’de yaşlı nüfus eğilimi, sorunları ve iyileştirme önerileri. Geriatri, 7(2): 105-110.
- Arun, Ö. & Pamuk, D. (2014). Kurumsal bakım sektöründe ageism: Yaşlı bakım personelinin yaşlanma ve yaşlılığa ilişkin ayrımcı tutumlarının nedenleri ve müdahale önerileri. Mediterranean Journal of Humanities, IV/2, 19-33.
- Aykan, H. & Wolf, D. A. (2000). Traditionality, modernity, and household composition. Research on Aging, 22, 395-421.
- Beers, M.H. & Berkow, R. (2000). Comprehensive geriatric assessment: Basic of geriatric care-geriatric social work. The Merck Manual of Geriatrics (3rd. Ed.), New Jersey.
- Butler, R. (1987). ‘Ageism’, in the encyclopaedia of aging. New York: Springer.
- Bytheway, B. (1995). Ageism. Buckingham: Open University Press.
- Clark, A. (2009). Ageism and age discrimination in social care in the United Kingdom. London: Department of Health, Centre for Policy on Ageing.
- Coban, A. & Şirin, A. (2005). Ailede yaşlı bakımı. Hemşirelik Forumu, Mayıs-Haziran, 56-61.
- Danış, M.Z. (2009). Türkiye’de yaşlı nüfusun yalnızlık ve yoksulluk durumları ve sosyal hizmet uygulamaları açısından bazı çıkarımlar. Toplum ve Sosyal Hizmet, 20(2):67-84.

- Drennan, J., Treacy, M.P., Phelan, A., Quin, S., Lafferty, A., O'Loughlin, A., Fealy, G., McNamara, Naughton, C., Bury, G., Connolly, M., Butler, M., Delaney, L., Kelleher, C. & Harmon, C. (2009). Public perceptions of older people and ageing: A literature review. Dublin: National Centre for the Protection of Older People.
- Duncan, C. & Loretto, W. (2004). Never the right age? Gender and age-based discrimination in employment. *Gender, Work and Organization*, 11(1): 95-115.
- Fenge, L.A. (2001). Empowerment and community care-projecting the 'voice' of older people. *Journal of Social Welfare and Family Law*, 23(4): 427-439.
- IASW – SIGA. (2011). The role of the social worker with older persons. Prepared by: The Irish Association of Social Workers' (IASW) Special Interest Group on Ageing (SIGA).
- Kalınkara, V. (2011). Temel gerontoloji yaşlılık bilimi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Konak, A. & Çiğdem, Y. (2005). Yaşlılık olgusu: Sivas huzurevi örneği. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 29(1): 23-63.
- Koşar, N. (1996). Sosyal hizmetlerde yaşlı refahı alanı. Ankara: Şafak Matbaacılık.
- Lymbery, M. (2005). *Social work with older people: Context, policy and practice*, London: Sage Publications. ISBN 1-4129-0204-5.
- Mellor, M.J. & Lindeman, D. (1998). The role of the social worker in interdisciplinary geriatric teams. *Journal of Gerontological Social Work*, 30(1), 33-40.
- Onat, Ü. (2005). Yaşlılar için sosyal hizmetler. Yaşlılar ve Belediyeler. Belediyecilik ve Halk Sağlığı Eğitim ve Araştırma Merkezi. Ankara. 81-83.
- Önal Dölek, B. (2013). Gerontolojik ve geriatrik sosyal hizmet. Sosyal politika ve kamu bileşenleriyle sosyal hizmet temelleri ve uygulama alanları. (ss. 279-297). (Yay. Haz.:Hakan Acar, Nilüfer Negiz, Elvettin Akman) Ankara: Maya Akademi.
- Palmore, E.B. (1999). *Ageism: Negative and positive*. New York: Springer Publishing Company.
- Reed, J., Cook, M., Cook, G., Inglis, P. & Clarke, C. (2006). Specialist services for older people: issues of negative and positive ageism. *Ageing and Society*, 26, 849-865.
- Tinker, A. (1994). Elderly people, discrimination and some implications for interprofessional work. *Journal of Interprofessional Care*, 8(2): 193-201.
- Vefikuluçay, D. (2008). Üniversitede öğrenim gören öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği Programı.